

היום שאחרי משבר הקורונה: הניסיון האירופי בהליכי יציאה ממשבר הקורונה

פרופ' ערן פייטלסון, פרופ' פנינה פלאוט, פרופ' דבורה שמואלי ודר' מיכל בן גל
עוזרי מחקר: יונת ריין-ספיר (ישראל), רובין ברטמן (אוסטריה), מיכל גת-מורד (שווייץ), מריה
וארקי (יוון) ופרנצ'סקה פאלקו (איטליה)

נובמבר 2020

תקציר מנהלים

כשלושה חודשים לאחר היציאה מהסגר הראשון שהוטל בישראל בעקבות מגיפת הקורונה נאלצה המדינה להכנס לסגר שני בעקבות גל שני של הדבקות בנגיף. עוצמת הגל השני עלתה עשרות מונים על זו של הראשון.

מדינות רבות בעולם נאלצו, כמו ישראל, להכנס לסגר לצורך עצירת התפשטות המגיפה בתחילת המשבר, אך חלקן השכילו להמנע מסגר נוסף או לדחות את הצורך להטיל סגר נוסף לאורך תקופת זמן ארוכה יחסית. ההנחה העומדת בבסיס מחקר זה היא שההצלחה בדחיית סגר שני תלויה בתהליך היציאה מהסגר שקדם לו והיכולת לשמור על רמת תחלואה נמוכה לאורך זמן.

דו"ח זה מתמקד בתהליכי היציאה מהסגר וניהול החיים לאחריו באוסטריה, שווייץ, איטליה ויוון - ארבע מדינות באירופה שיש להן נקודות דמיון לישראל בגודלן (אוסטריה, יוון ושווייץ), בתרבותן ואקלימן (איטליה ויוון) ובמורכבות האתגר שעמד בפניהן (המצב הכלכלי-פוליטי ביוון). בכל ארבע המדינות היציאה מהגל הראשון אפשרה לא להטיל סגר שני לתקופת זמן ארוכה מבישראל.

המחקר בחן את עקרונות המדיניות שעמדו בבסיס תהליך היציאה מהסגר, את הדרך בה הופעלה מדיניות זו בסקטורים שונים של המשק, ומה היו המענה הכלכלי, הבריאותי והחברתי-קהילתי שניתנו בכל מדינה למגזרים השונים. בנוסף נבחנו מערך הבדיקות והניטור, השפעת המדיניות על מערכת הבריאות ועל אמון הציבור. תוצאות המחקר מצביעות על ארבעה עקרונות מדיניות חשובים:

- ניהול המאבק במגיפה וקבלת החלטות בהובלת אנשי מקצוע
- מדיניות יציאה רב שלבית ברורה (בת 3-4 שלבים)
- שקיפות גבוהה של נתונים, המוצגים לציבור באופן אמין, ישיר וברור
- קבלת החלטות ברמה תת-מדינית, כאשר האכיפה מוטלת במידה רבה על רמה מקומית וראשי מוסדות (שיש להם כמובן את הכלים המתאימים למשימה).

באשר לשלביות החזרה לפעילות בסקטורים השונים, מעניין לציין שהתחבורה הציבורית המשיכה לפעול ללא הפסקה בכל המדינות; המסחר נפתח בשלבים מוקדמים יחסית, ומוסדות

החינוך – בשלבים מאוחרים, למעט מוסדות לגיל הרך. בשוויץ ניתן סיוע לפתיחת מעונות יום ומענה מיוחד עבורם לעובדים חיוניים.

בנושא המענה הכלכלי נמצא, שבכל המדינות הושם דגש על שמירת מקומות עבודה ומענקים לעצמאים, הקלות במס ודחיית תשלומים. בנוסף יש לציין מתן תמיכה כלכלית מיוחדת למשפחות עם ילדים קטנים.

בתחום המענה הבריאותי ניתן לציין סיוע שניתן למערכות הבריאות, כגון הגדלת מספר מיטות טיפול נמרץ ואישפוז קורונה, תוספת אחיות ושיפור תשתיות מערכת הבריאות והסיעוד באופן כללי. בשוויץ גם גויס הצבא לסיוע לבתי החולים. עם זאת, באוסטריה ושוויץ לא היה צורך בתגבור מיטות טיפול נמרץ.

ראוי לציין את הקווים החמים בתחום בריאות הנפש שנפתחו באוסטריה.

בתחום חברתי-קהילתי עולה שהחברה האזרחית פעילה מאד בכל המדינות והיה לה תפקיד משמעותי בהתמודדות עם המשבר. בחלק מהמקרים ניתן להצביע על שיתוף חשוב של ארגוני החברה האזרחית עם גורמי השלטון.

למעט יוון, בשאר המדינות נעשה ניטור רציף ושקוף של הנדבקים וכן ניטור וולונטרי באמצעות אפליקציות שונות.

בכל המדינות חלה באופן כללי עליה באמון הציבור בממשלה.

תובנות ראשוניות שניתן להסיק לישראל:

- יש חשיבות לקיומה של מדיניות ברורה ותהליך יציאה מדורג ושקוף.
- יש חשיבות לשיתופם של אנשי מקצוע בקבלת החלטות חשובות להותיר מרווח קבלת החלטות לדרג המקומי ולשלב את החברה האזרחית, וכן להעניק סמכויות אכיפה לראשי מוסדות ואירגונים
- ניתן להותיר את התחבורה הציבורית פעילה (אולי תוך הגברת תדירות והורדת צפיפות)
- חשוב לשמור על מקומות עבודה ולא להוציא לחל"ת, ולתת סיוע אפקטיבי לעצמאים
- חשוב לתת מענה לגיל הרך, בין אם בגנים ובין אם בסיוע לשמרטפיות
- יש עדיפות לפתיחת עסקים לפני פתיחת מערכת החינוך
- ראוי להתייחס לבריאות הנפש (כפי שנעשה בישראל)
- ניהול ענייני ושקוף מגביר את אמון הציבור. יש חשיבות לשקיפות מידע והעברתו לציבור באופן אמין, ישיר וברור

הקדמה

ישראל יוצאת היום (נובמבר 2020) מסגר בשל גל שני של מגפת הקורונה, גדול בעוצמתו מהגל הראשון שהחל בחודש מרץ 2020 ונבלם בחודש מאי. עצמת הגל השני הייתה כנראה תולדה של תהליך יציאה לא מיטבי מהסגר שהוטל בגל הראשון. תהליך זה זוכה לביקורת רבה, ותרם כנראה לא מעט לאבדן האמון בממשלה, אשר מקשה כיום על מניעת הגל הבא.

בעבודה קודמת בחן מרכז הידע והמחקר הלאומי בתחום ההיערכות למצבי חירום את התנהלות מדינות מזרח אסיה בעת הגל הראשון, שהתמודדו בעבר עם מגפות ה-SARS וה-MERS, ועל כן היו ערוכות טוב יותר מישראל למגפת הקורונה, שגם הכתה בהן מוקדם מישראל. עבודה זו העלתה תובנות חשובות לגבי דרך ההתנהלות במגפה, שאת רובן מנסה ליישם כעת הפרוייקטור שמונה לנהל את המגפה, פרופ' גמזו.

התמונה של התמתנות הגל הראשון ותהליכי יציאה מסגרים (ובכללם סגרים חמורים יותר מבישראל) וחיים בצל המגיפה מאפיינת כיום את רוב מדינות אירופה, ובייחוד אירופה המערבית. עד כה נראה שרוב המדינות הללו השכילו לנהל תהליכי יציאה מסגר מבלי להיחשף לגל שני בעצמה שחוותה ישראל, וזאת למרות שהאוכלוסיות בהן מבוגרות יותר, ולכן פגיעות יותר.

ממשלת ישראל מתלבטת כעת לגבי תהליכי היציאה המיטביים מהסגר, בד בבד עם ההכרה הגוברת שנאלץ לחיות עם הקורונה עוד תקופת זמן לא ידועה. לאור ההצלחה היחסית של חלק ממדינות אירופה מתמקד מחקר זה בתהליכי היציאה של ארבע מדינות: אוסטריה, שווייץ, איטליה ויוון. מדינות אלו נבחרו בשל היותן מדינות בהן תהליכי היציאה נראים כתהליכים מוצלחים יחסית והן בקנה מידה דומה לישראל (אוסטריה, יוון ושווייץ) או בשל היקף האתגר שעמד בפניהן (איטליה, שהייתה מהמדינות שנפגעו ביותר בגל הראשון). בעבודה זו נבחנו מספר משתנים שהגדירו את תהליכי היציאה במדינות השונות וזוהו הצעדים שאיפשרו להן יציאה מהסגר ומעבר לשגרה סבירה בצל המגיפה. על בסיס זה ניתן להסיק מסקנות לגבי הדרך בה על ישראל להתנהל ביציאה מהסגר הנוכחי על מנת להמשיך להפעיל את המשק ומערכות החינוך, גם בטרם ימצא ויפץ חיסון.

ניתוח השוואתי של אסטרטגיות יציאה ומסגר וחיים בצל הקורונה

הניתוח להלן משווה קווי מדיניות אותם החילו כאמור מדינות באירופה: איטליה, יוון, אוסטריה, ושווייץ, לצורך יציאה מסגר שהוטל בהן עם פרוץ מגיפת הקורונה ועד היום.

אוסטריה ושווייץ הן מדינות בקנה מידה דומה לישראל, הן מבחינת גודלן הפיסי והן מבחינת גודל האוכלוסיה. שתיהן נחשבות כמדינות שהתמודדו היטב עם המגפה (גם אם מספר החולים קשה בגל הראשון עלה על זה של ישראל) וכעת המשק שלהן פתוח יותר מישראל, והתחלואה נמוכה יותר. איטליה ויוון הן מדינות ים תיכוניות בהן האקלים דומה לזה של ישראל, כמו גם התנהלות התושבים. מדינות אלו, כישראל, מאופיינות ברמה גבוהה של משפחתיות, והחיים בהן מתנהלים הרבה בחוץ בעונות האביב, הקיץ והסתיו. איטליה חוותה התפרצות קשה ביותר של המגפה, אך כיום תמונת המצב בה טובה מישראל. אי לכך, היא מהווה דוגמה למדינה שהוכתה קשה, ושלא הייתה ערוכה, אך תהליך היציאה שלה הביא אותה למצב טוב יחסית לישראל. יוון היא מדינה ים תיכונית הסובלת ממשבר כלכלי מתמשך, שיש לו גם השלכות פוליטיות. יחד עם זאת, היא לא הגיעה בגל השני למצבה של ישראל. אי לכך, היא נבחנה כמדינה הרביעית.

יחד עם זאת יש לציין שישראל שונה ממדינות אלה במספר היבטים משמעותיים: התל"ג בשווייץ בערך כפול מזה של ישראל; אוכלוסייתה של איטליה גדולה בערך פי 6 מזו של ישראל, והתרבות הישראלית שונה מאד מזו של אוסטריה או שווייץ.

ההשוואה בין הארבע המדינות נבחנה בחמישה מישורים:

- א. עקרונות מדיניות ליציאה מהסגר
- ב. הדרך בה המדיניות מופעלת בחלוקה לסקטורים
- ג. המדיניות למענה כלכלי בכל אחת מהמדינות
- ד. מדיניות בתחום מערכת הבריאות
- ה. מדיניות בתחומי החברה והקהילה בנוסף, נבחנו:
- ו. מערך הבדיקות והניטור של המדינות
- ז. השפעת המדיניות על מערכת הבריאות
- ח. אופן הציבור

לצורך העבודה נעזרנו בחוקרים ועוזרי מחקר המכירים את המדינות היטב ודוברים את השפה המקומית.

א. עקרונות המדיניות:

א.1. מי מקבל את ההחלטות ובאילו נושאים

באיטליה ההחלטות מתקבלות על ידי מחלקת ההגנה האזרחית (the Department of Civil Protection) – שהיא מחלקה במועצת משרדי הממשלה (Council of Ministries) וגוף מקצועי (CTS) שהוקם אד-הוק ופועל בתוכה.

ב-31.1.2020 הכריזה ממשלת איטליה על מצב חירום, הכרזה המעניקה לה סמכות להוציא צווים בסטייה מחוקים קיימים. הממשלה הוציאה מספר צווי חוק (Law Decrees) המאפשרים לנשיא מועצת השרים להוציא צווים המגבילים זכויות וחירויות חוקיות. צווים אלה קיבלו את אישור הפרלמנט בהליך חקיקה. בין השאר הוציאה הממשלה צו (Order 630 of February 5, 2020) המעניק את סמכויות הניהול של המשבר למחלקת ההגנה האזרחית ולנשיא מועצת השרים וצו אשר הקים את הוועדה הטכנית-מדעית (CTS¹- Technical and Scientific Committee) והעניק לה את הסמכות לתאם את כל צרכי ההתערבות ליציאה מהמשבר.

נשיא מועצת השרים מוציא צווים (DPCMs - Decree of the President of the Council of Ministers), על פי המלצות ה CTS ובתיאום עם מועצת מושלי המחוזות. בצווים אלה מפורטות המגבלות על כל הפעילויות במשק.

ביוון, ההחלטות מתקבלות על ידי הממשלה הלאומית: המשרד לביטחון פנים ומשרד הבריאות. באופן משני – מתקבלות החלטות גם על ידי משרדי ממשלה הרלוונטיים לסוגיות השונות.

באוסטריה, משרד הבריאות מקבל החלטות שנוגעות לכל המדינה, ראש הפרובינציה - החלטות שנוגעות לפרובינציות וראשי המחוזות - החלטות שנוגעות למחוזות. כלומר: הרגולציה נקבעת בעקרון בידי הממשל המרכזי, הקובע מגבלות מינימום לכל הסקטורים אך רשויות מקומיות יכולות לקבוע הגבלות מחמירות יותר לפי שיקול דעתן ועל פי הנסיבות המקומיות.

¹ בגוף זה משתתפים אנשי מקצוע מובילים ממשרד הבריאות, המכון הלאומי לבריאות, סוכנות התרופות האיטלקית, נציגי בתי חולים המתמחים במחלות מידבקות, נציג "וועדת האזורים" – הגוף המבטיח את שיתוף הפעולה בין הרמה המרכזית והאזורית של השלטון, וכן נציג ארגון הבריאות העולמי – WHO.

בשוויץ, בדומה לאוסטריה, הגדרות כלליות נקבעות בממשלה הפדרלית (המשרד הפדרלי לבריאות הציבור), כולל הגדרות למקרים מיוחדים, כאשר את הפרטים - כל קנטון קובע לעצמו. כמו כן במקרה של החמרה במצב – הקנטונים מחליטים בעצמם על התקנת הגבלות נוספות.

ראוי לציין שבאוסטריה, וביתר שאת בשוויץ יש ממשלות אזוריות נבחרות. בשוויץ, הכח הוא למעשה בידי הקנטונים שמאפשרים לממשלה המרכזית לקבל החלטות.

א.2. שקיפות והעברת מידע

באיטליה, זכה נושא השקיפות בתהליכי קבלת ההחלטות לביקורת והנושא נותר "חם" בדיונים הפוליטיים (טרם פורסמו פרוטוקולים). הסיבה לביקורת היא שלמעשה קבוצה של מומחים שאינם נבחרו ציבור עומדת בראש תהליך קבלת ההחלטות, כאשר יש בידיהם את היכולת לפגוע בזכויות חוקיות וחירויות, ללא חובת פרסום החלטותיהם, וללא התערבות הפרלמנט או נשיא הרפובליקה.

גם סמכות הממשלה להוציא צווים בסטייה מחוקים קיימים אינה מלווה בחובת שקיפות.

יחד עם זאת, הנתונים אודות התפשטות המגפה זמינים לציבור במגוון אמצעי מדיה, וברמת שקיפות נאותה. נעשה דשבורד (ע"י המחלקה להגנה אזרחית) מבוסס GIS. המידע זמין באופן מפורט או מצומצם, וכן הופצו סיכומים יומיים הזמינים במגוון אתרים ממשלתיים/ מחוזיים.

ביוון המסרים מועברים באופן ישיר וברור לציבור, בעיקר על-ידי ראש מערך בריאות הציבור, אשר עדכן לגבי המצב היומי במהלך חודשי הסגר.

באוסטריה לא היתה תכנית שקופה ליציאה מהמשבר, אלא נעשה שינוי הדרגתי אשר תוקשר היטב לציבור. אופן העברת המידע לציבור היווה אחת מנקודות המפתח בהתמודדות המוצלחת עם המשבר. הממשל הפדרלי העביר עדכונים שבועיים לציבור, ובמקרים מסוימים עדכונים יומיים על המצב הנוכחי. ההצהרות היומיות משכו צופים רבים והביאו להפצת המידע בקלות ובאמינות. בנוסף, המידע כולו נגיש באתרים של משרד הבריאות, הכולל בתוכו את ההחלטות והמדיניות הנוכחית בגרמנית ובאנגלית.

בשוויץ הושק בתחילת המשבר קמפיין התקשרות עם הקהילה תחת הסלוגן: "כך נגן על עצמנו". ההוראות והחוקים הועברו בשפה ברורה בליווי עזרים ויזואליים בכל השפות הרשמיות (וכן באנגלית). הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (FSO) מכינה באופן יומי טבלאות וגרפים אודות מצב המגפה ומפיצה את המידע דרך אמצעי התקשורת. כמו כן, ניתן להוריד את המידע באופן ישיר מהאתר. בנוסף, אפליקציית swisscovidapp לטלפונים הניידים נחלה הצלחה.

א.3. האם קיימת מדיניות כוללת בנוגע לשלבויות ביציאה מסגר ואם כן - מה היא

באיטליה נקבעה מדיניות ליציאה הדרגתית בארבעה שלבים:

שלב א': סגר מלא

שלב ב' (למשך 6 שבועות - 4 במאי עד 15 ביוני): מעבר חופשי בין אזורים, פתיחה של פארקים ושטחים פתוחים; פתיחה של מגוון מוסדות (ביניהם חנויות וקניונים, מסעדות); ספורט יחידני ושחייה; תחבורה ציבורית בהתאם להנחיות לריחוק חברתי והיגיינה. פתיחת הגבולות באופן הדרגתי ומבוקר.

שלב ג' (למשך 10 ימים - 15 עד 25 ביוני): ביטול חובת עטיית מסיכות במרחב הפתוח, הרחבת היקף פעילויות הפנאי בהתאם להנחיות (משחקי ספורט; קונצרטים ומופעים; בתי קולנוע; מגרשי משחקים; מחנות קיץ ועוד).

שלב ד' (אחרי ה-1 בספטמבר): פתיחת בתי ספר, מעונות יום, אוניברסיטאות ללמידה היברידית (היו פעילות ללמידה מרחוק כל העת), אירועים רבי משתתפים (1000) ומועדונים

יש לציין כי לאור משבר שנוצר בין המחוזות לממשלה המקומית – היו מחוזות שהובילו פתיחה מוקדמת יותר בהתאם לצרכים שלהם.

ביוון הוחלו מספר הגבלות עוד לפני הטלת סגר מלא, וליציאה נקבעה תכנית המורכבת מארבעה שלבים. בין השאר: חנויות נפתחו באמצע מאי; הגבולות הבינלאומיים נפתחו ביולי באופן מדורג; בתי ספר ואוניברסיטאות נפתחו באמצע ספטמבר בכפוף להנחיות מגבילות. האוניברסיטאות פעלו בשילוב של למידה מרחוק.

גם באוסטריה כאמור לא היתה תכנית שפורסמה, אלא נעשתה פתיחה הדרגתית של המשק במרווחי זמן של בין שבועיים לחודש: באמצע אפריל נפתחו חנויות ומרכזי קניות, בתחילת מאי נפתחו חנויות נוספות + מספרות, באמצע מאי – שירותי דת, ספורט חיצוני, מוזיאונים, ספריות, ארכיונים ומסעדות. בתחילת יוני נפתחו מרכזי קניות חיצוניים ועסקים בחוף קיבלו פטור ממסכות; באותו מועד נפתחו מחדש הגבולות עם המדינות שוויץ, גרמניה, הונגריה, ליכטנשטיין, צ'כיה וסלובקיה. באמצע יוני הוסרה מגבלת עטיית המסיכות, למעט בתחבורה ציבורית, בתי מרקחת ומקומות בהם לא ניתן להקפיד על מרחק של 1.5 מטר; כמו כן הוסרו מגבלות הנסיעה לרוב מדינות האיחוד האירופי (אך לא לארה"ב, ברזיל, הודו ורוסיה). עם זאת, לאחר ה-24 ביולי הוחזרו חלק מהמגבלות של עטיית מסיכות וההנחיות הותאמו לשינויים במצב התחלואה.

בשוויץ נקבעה תכנית בת שלושה שלבים, כאשר המעבר בין השלבים מותנה באי עלייה מובהקת בקצב ההדבקה ובמספר המקרים החדשים, האשפוזים, מקרי המוות ותפוסת בתי החולים (ללא ציון של מספר ימים לכל שלב). העקרונות ליציאה מהסגר שמו דגש על המשך ההגנה על חיי האזרחים, ובפרט אוכלוסיות בסיכון גבוה, מזעור ההשפעה הכלכלית ושחרור ההגבלות על זכויות בסיסיות.

על פי התכנית בשוויץ, ההנחיות הבריאותיות הגורפות לפתיחה של המשק כוללות: אחריות אישית לדיווח לשלטונות; אפשרות לשמירה על היגיינה (שטיפת ידיים, נקיין של פני השטח, מרחק של 1.5 מטרים) במידה ואלו לא אפשריים יש לנקוט באמצעי הגנה של מסכות/מחיצות. במידה ואלו לא מתאפשרים באופן הדוק – יש להצהיר על בידוד של כל מי שבא במגע עם חולה מאומת (במידה וישנו). השלבים היו כלהלן:

בשלב 1 (27 באפריל) הוסרו הגבלות על עסקים עם מעט מגע ישיר (לדוג' שטיפת רכבים, חנויות פרחים). ההגבלות כללו עטית מסיכה ושמירת מרחק של 1.5 מטר; שירותי הבריאות חזרו לפעול – כולל אשפוז ארוך ואשפוז יום וניתוחים ופרוצדורות אלקטיביים; כמו כן הוסרו הגבלות על מספר משתתפים בהלוויות.

בשלב 2 (11 במאי) נפתחו מוסדות הלימוד עד לתיכון ונעשתה פתיחה כוללת של חנויות, שווקים ומרכזי מסחר; משחקי ספורט (ללא קהל); פעילויות ספורט; מוזיאונים ועוד.

בשלב 3 (8 ביוני) נפתחו בתי ספר תיכוניים והשכלה גבוהה; מקומות בילוי ופנאי – ככל שאלו יכולים לעמוד בהנחיות לריחוק חברתי והיגיינה.

בהמשך הופצו הנחיות נוספות להקלת המגבלות בשלבים, ומנגד הגבלות כאשר נמצאה עליה במקרים החדשים.

4.א. האם יש אכיפה ומי מבצע אותה?

הפיקוח על הציות להוראות והנהלים באיטליה מצוי בעיקרו בידי רשויות המקומיות כאשר במוסדות החינוך האחריות נופלת על אגף חינוך, עם אחריות אישית של מנהלים במוסדותיהם (כולל בתחום ההשכלה גבוהה, שם הרקטורים אכפו את התקנות).

(יוון - חסר מידע)

באוסטריה, הביקורת והאכיפה הכללית נעשות הן ע"י המשטרה הארצית והן המקומית כאשר את התפקיד המרכזי במעקב אחר הציות להנחיות ממלא משרד הפנים. גם באוסטריה, הביקורת והאכיפה במוסדות כגון חינוך והשכלה גבוהה היא באחריות מנהלי המוסדות.

בשווייץ הועברה האחריות באופן הדרגתי מהממשלה לממשלים המקומיים וגורמי האכיפה בקנטונים.

ב. הדרך בה המדיניות מופעלת בחלוקה לסקטורים

1. מערכת החינוך וההשכלה הגבוהה

באיטליה מערכת החינוך נפתחה רק בשלב ד (ספטמבר) תחת המגבלות הבאות:

המוסדות לגיל הרך וגני הילדים: חלוקה לקפסולות, מטפלות קבועות לכל קבוצה, פיזור בין החללים ומניעת מפגשים בין הקבוצות. חיטוי שוטף של צעצועים ומשטחים, וכן אזורי אכילה ושינה. אזורי ליווי מבוגרים בכניסה ויציאה. הצהרת בריאות באחריות אישית (ללא חום, מגע עם חולה ב-14 ימים אחרונים, חובת בידוד אחרת). חזרה לגן לאחר היעדרות של 3 ימים ומעלה מותנית באישור רופא. שמירה על היגיינה תכופה מטפלות +ילדים.

בתי ספר יסודיים, תיכונים וחטיבות ביניים: אי הגעה עם חום/ תסמינים אחרים. שבילי כניסה ויציאה מובחנים לבית הספר. חיטוי יומי של החללים. חובת עטיית מסיכות ושמירת מרחק של מטר. ניהול מתחם בידוד למפתחי תסמינים. באופן כללי אין מדידת חום בכניסה. ההנחיות משתנות בהתאם לסוג בית הספר. הכנת בתי הספר לפתיחה מוטלת על המנהלים

גם ביוון מערכת החינוך נפתחה מחדש רק באמצע ספטמבר תחת פרוטוקול הדוק: חובת עטיית מסיכות, שמירה על כללי היגיינה וריחוק חברתי (אין פרוט מיוחד לגילאים השונים). בנוסף הוגדרו כללים לסגירת מוסדות במידה ויתגלו מקרים חדשים והוקם צוות משימה לטובת הנושא.

באוסטריה, מערכת החינוך נפתחה לאחר חופשת הקיץ בתחילת ספטמבר (450 חולים חדשים ביום, 29,000 סה"כ) למעט מדינה אחת בה היה ריבוי מקרים ופתיחת מערכות החינוך נדחתה.

המגבלות: עטיית מסיכות בכניסה וביציאה ממוסדות הלימוד. אין חובת מסכות בתוך הכיתות. אין חובת בדיקות ומסכות מתחת לגיל 6.

בשווייץ נפתחה מערכת החינוך בהדרגה בשלב 2 (מאי-) בתי ספר יסודיים ושלב 3 (יוני-) תיכון וחטיבת ביניים. המוסדות לגיל הרך וגני הילדים היו פתוחים כל העת להורים שהם עובדים חיוניים.

ההגבלות: הנחיות פדרליות כלליות לגבי שמירת ריחוק חברתי ושמירה על כללי היגיינה, החלטות קונקרטיות נעשות ברמת הקנטונים. בנוסף - איסוף פרטי קשר ליצירת קשר לחקירה אפידמיולוגית. מינוי ממונה קורונה.

מוסדות ההשכלה הגבוהה באיטליה נפתחו בשלב ד' (ספטמבר) בהתאם למועדי הפתיחה של המוסדות השונים (למידה מרחוק התקיימה כל העת). המגבלות: ריחוק חברתי. ניקוי יומי של המרחבים. הבטחת אפשרות ללמידה מרחוק במקביל ללמידה הפיזית. הנחיות אונליין. איסור כניסה עם סימפטומים כלשהם.

ביוון נפתחו המוסדות להשכלה גבוהה בספטמבר, תוך שילוב של למידה בכיתות והוראה מרחוק.

באוסטריה, נפתחו המוסדות להשכלה גבוהה באמצע יוני ללמידה (50 מקרים ליום, 17,400 סה"כ), הגבלות משתנות בהתאם להנחיות המוסדות האקדמיים.

בשווייץ נפתחו המוסדות להשכלה גבוהה בשלב 3 (תחילת יוני). היו פעילות כל העת בלמידה מרחוק. הקמפוסים נפתחו בהדרגה לפעילות. ההנחיות, בדומה למערכת החינוך: הנחיות פדרליות כלליות לגבי שמירת ריחוק חברתי ושמירה על כללי היגיינה והחלטות קונקרטיות ברמת הקנטונים; איסוף פרטי קשר ליצירת קשר לחקירה אפידמיולוגית. מינוי ממונה קורונה. ביצוע ההנחיות - באחריות המוסדות האקדמיים.

2. מסחר: חנויות מסעדות וקניונים

באיטליה נפתח המסחר בשלב ב' (אמצע מאי) כאשר היו 450 מקרים חדשים ביום. ההגבלות מצויות במסמך כללים מפורט לסוגי חנויות שונים. ההנחיות הכלליות: מדידת חום בכניסה. חיטוי תכופ של מוצרים. חובת עטיית מסכות. אוורור. מחסומים בקופות. לגבי מסעדות: מרחק של מטר לפחות בין שולחנות. העדפה לחללים חיצוניים. מדידת חום בכניסה. ניקיון ידיים קבוע של נותני שירות + עטיית מסכות. לקוחות עם מסכות כל עוד לא יושבים.

ביוון נפתח המסחר באמצע מאי, לאחר שהשתלטו במידה רבה על המגפה ונחשבו לסיפור הצלחה. המגבלות: חובת עטיית מסכות, והגבלת מספר האנשים בהתאם לגודל החנות.

באוסטריה נפתח המסחר כאשר היו כ-40 מקרים ביום (סה"כ 14,300). החנויות הקטנות נפתחו ב-13 באפריל. בתחילת מאי נפתחו כל החנויות. בתחילה הייתה חובת עטיית מסכות, זו הוסרה ביוני. נשמר ריחוק חברתי של מטר.

בשוויץ נפתח המסחר בשלב 1 (סוף אפריל), עם 173 מקרים חדשים. חלק מהחנויות נפתחו בשלב 2 (אמצע מאי) כאשר כלל החנויות ובתי העסק נפתחו (46 חולים חדשים). המגבלות: הגבלת מספר הלקוחות פר מטר ושמירה על ריחוק חברתי (כולל כרזים), במידה ואי אפשר יש לעטות מסכות (בספטמבר הוחזרה חובת עטיית מסכות בכל החנויות). הפרדה בין הקופות עם מחיצות. אמצעי היגיינה. שמירת פרטי הלקוחות לצורך חקירה אפידמיולוגית במידת הצורך. מינוי ממונה קורונה לקשר עם הרשויות.

3. ב. ספורט

באיטליה הותרו בשלב ב' (במהלך מאי) ספורט יחידי, קבוצתי, מכוני כושר ובריכות שחיה. המגבלות: כל עוד ניתן לשמור על מרחק של 2 מטר. איסור התכנסות. הנחיות ספציפיות למתקני ספורט (בריכה/ חדר כושר). בשלב ג (אמצע יוני) עם 160-300 מקרים חדשים ליום הותרו גם ספורט לאומי/ ספורט הכולל מגע. לשלב זה הוצאו הנחיות של איגודי הספורט. המשחקים ללא קהל. אירועי ספורט מינוריים הותרו בשלב ד' (ספטמבר), עד 1000 צופים בשטח פתוח, 200 בחלל סגור.

באוסטריה נפתחה פעילות הספורט בהדרגה החל מיולי כמו ארועי הבידור (ראו בהמשך). משחקי כדורגל ללא צופים.

בשוויץ החלו פעילויות ספורט בשלב 2 (אמצע מאי). בהתחלה – פתיחה הדרגתית לפי מספר משתתפים. אירועי ספורט ללא קהל. אירועים עם מעל 1000 איש החלו ב1/10. הנחיות ספציפיות לפי הקנטונים.

4. ב. בידור

באיטליה, נפתחו קונצרטים, הופעות ובתי קולנוע בשלב ג' (יוני) עם 300 חולים חדשים ביום. בשלב ד (ספטמבר) נפתחו קונגרסים וירידים - עד 1000 איש בשטח פתוח, עד 200 בחלל סגור, כאשר נדרשות הנחיות מיוחדות לפני המעבר לשלב זה. הופעות וכו': חובת הזמנת מקום מראש. שמירת מרחק של מטר. 1000 צופים בחוץ, 200 בחלל פתוח. בנוסף על הנחיות הכלליות למקומות עבודה.

בשלב ד נפתחו גם מועדונים. בתחילה ניתנה אפשרות לפתיחה באזורים שונים. בהמשך נסגרו עד ספטמבר.

באוסטריה נפתחה הפעילות בהדרגה החל מיולי (80 מקרים ביום, סה"כ 17,800) [אוגוסט 60 ביום, סה"כ 21,200; ספטמבר 280 ביום 27,700 סה"כ]. מכסת האנשים גדלה מיולי (250 בפנים, 500 בחוץ)-לאוגוסט (500, 750)- לספטמבר (5,000, 10,000). קיום הארועים מחייב נאמן בטיחות קורונה לכל אירוע. התאמות קורונה לכל אירוע.

בשוויץ נפתחו ארועי הבידור ב שלב 3 (יוני). המגבלות: עמידה בכללי הריחוק החברתי, פיקוח על כניסה ויציאה של מבקרים, המלצה לעטיית מסכות. אירועים מעל 1000 איש אמורים להתחיל ב1/10. הנחיות ספציפיות לפי הקנטונים.

ב.5. תחבורה ציבורית

באיטליה התחבורה הציבורית העירונית פעלה באופן שונה בין המחוזות, על פי החלטות מקומיות (עובדה שיצרה בלבול). התנועה באוטובוסים וברכבות העירוניות בעקרון לא הופסקה, כאשר נשמרו הפרדה בין הנהג והנוסעים והפרדה בין נוסעים עולים ויורדים. התחבורה הבין עירונית חזרה לפעילות בשלב ב (תחילת יוני), כאשר הוגבל מס' האנשים במקומות המתנה. מסכות וחומרי חיטוי ניתנו לעובדים וחלה חובה על חיטוי יומי של כל הקרונות. נוסעים שהחלו לפתח סימפטומים במהלך הנסיעה בודדו בקרון ריק.

ביוון חלה חובת עטיית מסכות בכל אמצעי התחבורה

באוסטריה לא חלו מגבלות על התחבורה הציבורית בכל אמצעי התחבורה מחדש מרץ (למעט חובת עטיית מסכות ושמירת מרחק של מטר ככל הניתן)

בשוויץ התחבורה הציבורית נותרה פתוחה כל העת עם הגבלות וצמצומים. חזרו לפעילות מלאה בשלב 3 (יוני). החל מיולי חלה חובת עטיית מסכות בתחבורה הציבורית ובמסופים (למעט רכבלי סקי). כמו כן מומלץ לשים מסכות כשאין אפשרות לשמור מרחק.

ב.6. טיסות

באיטליה נפתחו הטיסות בשלב ב' (תחילת יוני -320 מקרים חדשים ביום). בהתאם למגבלות פתיחת הגבולות, יחד עם חובת עטיית מסכות, מניעת התכנסויות בעליה וירידה מהמטוס, אכסון חפצים בתוך מיכלים חד-פעמיים, חיטוי מס' פעמים ביום לפי התנועה ושימוש בסורק טרמי. אין חובת מרחק.

ביוון הותרו הטיסות בהתאם למגבלות פתיחת הגבולות.

גם באוסטריה חזרו הטיסות בהדרגה בהתאם לפתיחת הגבולות, כאשר אנשים ממדינות מורשות צריכים להציג בדיקה שלילית של קורונה בתוך 72 השעות שקדמו להגעה. במידה ולא - הם נדרשים ל-10 ימי בידוד.

בשוויץ החלו הטיסות מאוחר בשלב 3 (20 ביולי) תוך חובת בידוד (10 ימים) למגיעים ממדינות בסיכון גבוה וחובת עטיית מסכות.

ב.7. פתיחת גבולות

איטליה פתחה את גבולותיה בשלב ב' (אמצע יוני) – בהתאם להנחיות העדכניות ובאופן מותאם לכל מדינה. ההנחיות - בהתאם לארץ המוצא. כאשר נדרש בידוד יש להגיש הצהרה עם הגורם המתווך את הכניסה, כתובת קבועה לבידוד. ללא תסמינים.

יוון פתחה את הגבולות באופן הדרגתי החל מה-1 ביולי

גם אוסטריה פתחה את הגבולות באופן הדרגתי, עם הגדרות ברורות לסוגי המדינות המותרות וההגבלות על המדינות השונות בהתאם למצב המגפה בשטחן במגבלות לטיסות שלמעלה (אנשים ממדינות מורשות צריכים להציג בדיקה שלילית של קורונה מתוך 72 השעות שקדמו להגעה. במידה ולא הם נדרשים ל-10 ימי בידוד)

שוויץ פתחה את גבולותיה באמצע יוני, בתחילה למדינות שכנות, לפי מצב התחלואה ולאחר מכן לכל מדינות האיחוד האירופי. מגבלות זהות לטיסות (חובת בידוד של 10 ימים למגיעים ממדינות בסיכון גבוה, וחובת עטיית מסכות).

טבלה מסכמת בנושא שלביות פתיחת הסקטורים השונים:

שויץ	אוסטריה	יוון	איטליה	
שלב 2 (מאי) – הגיל הרך ² , בי"ס יסודי, שלב 3 (יוני) – תיכון, חטיבת ביניים	תחילת ספטמבר	אמצע ספטמבר	שלב 4 (אמצע ספטמבר)	מערכת החינוך
שלב 3 (יוני) ³	אמצע יוני	ספטמבר	שלב 4 (ספטמבר)	השכלה גבוהה
שלב 1 חלק מהחנויות נפתחו בשלב 2	13 באפריל חנויות קטנות. תחילת מאי כל החנויות	אמצע מאי	שלב 2 (אמצע מאי)	מסחר: חנויות וקניונים
שלב 2 - (אמצע מאי) כלל החנויות ובתי העסק נפתחו	-	-	מסעדות – שלב 2 (אמצע מאי)	עסקים
שלב 2 (אמצע מאי)	נפתחו בהדרגה, החל מיולי	-	שלב 2 (במהלך מאי) - ספורט יחידני, קבוצתי, מכוני כושר ובריכות שחיה שלב 3 (אמצע יוני) - ספורט לאומי/ ספורט הכולל מגע שלב 4 (ספטמבר) - אירועי ספורט מינוריים	ספורט
שלב 3 (יוני)	נפתחו בהדרגה, החל מיולי	-	שלב 3 (יוני): קונצרטים, הופעות ובתי קולנוע שלב 4 (ספטמבר) - מועדונים, קונגרסים וירידים	בידור
נותרה פתוחה כל העת עם הגבלות וצמצומים. חזרה לפעילות מלאה בשלב 3 (יוני)	לא היו מגבלות מאז מרץ	חסר מידע	עירונית מעולם לא הופסקה, אבל פעלה באופן שונה בין המחוזות לפי החלטות מקומיות. תחבורה בין עירונית - שלב 2 – (תחילת יוני)	תחבורה ציבורית
20 ליולי	חזרו בהדרגה בהתאם לפתיחת הגבולות	בהתאם לפתיחת הגבולות	שלב 2 (תחילת יוני) בהתאם לפתיחת הגבולות	טיסות

² מוסדות הגיל הרך היו פתוחים כל העת להורים שהם עובדים חיוניים

³ היו פעילות כל העת בלמידה מרחוק

שויץ	אוסטריה	יוון	איטליה	פתיחת גבולות
שלב 3 (אמצע יוני) למדינות שכנות, לפי מצב התחלואה. ואח"כ לכל מדינות האיחוד האירופי	פתיחה הדרגתית עם הגדרות ברורות לסוגי המדינות המותרות והגבלות על המדינות השונות בהתאם למצב המגפה בשטחן	פתיחה הדרגתית של הגבולות החל מה-1 ביולי	שלב 2 (אמצע יוני) – בהתאם להנחיות העדכניות ומותאם לכל מדינה	

ג. המדיניות למענה כלכלי בכל אחת מהמדינות

1.1. סוג התמיכה הכלכלית לסיוע להתמודדות עם הקשיים

איטליה הקימה קרן להשלמת הכנסה לעובדים - לשימור עובדים והמדינה נותנת מענק חודשי לעצמאים; בנוסף קיימת במדינה קרן "מוצא אחרון" למי שאיבדו מקור פרנסה; תמיכות נוספות הניתנות באיטליה: מענק חירום למשפחות מעוטות יכולות; הארכת קצבת אבטלה; הקפאה של החזר הלוואות (כגון משכנתאות) למשקי בית שעמדו בקריטריונים; מענקים למשפחות; דחיית מועדי תשלומי מס; הלוואות מיידיות (עד 25,000 יורו), והלוואות בערבות מדינה לעסקים (בהיקף של 750 מיליארד יורו).

ביוון יושמה אסטרטגית "רשת ביטחון" יחד עם שמירה על מקומות עבודה. הממשלה מספקת תמיכות ישירות, ערבויות להלוואות והארכת דמי אבטלה, יחד עם הגדלת ההוצאה על בריאות, תמיכה בעבודה לטווח קצר, חופשה בתשלום ותמיכה בנזילות לעסקים שנפגעו קשה.

גם באוסטריה הקווים המנחים הם מתן רשת ביטחון ושמירה על מקומות עבודה (10 מיליארד יורו). 4 מיליארד יורו הוקצו לתמיכה במערכות ועצמאיים; 9 מיליארד יורו לערבויות ו-15 מיליארד יורו תמיכה ישירה.

בשוויץ הממשלה מספקת הלוואות ותומכת ישירות בעסקים שנפגעו, נותנת ערבות מדינה ומסייעת בדחיית תשלומים. באוגוסט החלה לפעול תכנית שניה למעך תמיכה נוסף.

2.2. למי ניתנת התמיכה ולפי אילו קריטריונים

באיטליה הורחבה הקרן לשימור עובדים הורחבה גם לעובדים זמניים/ מזדמנים/ עונתיים. הקרן כוללת אנשים שפוטרו או שהיקף עבודתם נפגע. במרץ-אפריל העניקה המדינה 600 יורו לחודש לכלל העצמאיים ובחודש מאי רק למי שאיבדו מעל 33% מההכנסה הממוצעת לרבעון הראשון ביחס לשנה הקודמת. בנוסף ניתנו 400-800 יורו מענק למשפחות מעוטות יכולת; בנוס חודשי של 600 יורו למשפחות לשמרטפות, (1000 לעובדי מערכת בריאות). הכפלת ימי החופשה בתשלום להורים (עד 30 יום) וכן לטיפול בבעלי מוגבלות; זיכוי מס למשפחות בעלות הכנסה נמוכה (500 יורו) וכן הלוואות מיידיות (עד 25,000) עם הצגת הצהרת מס עדכנית אחרונה.

סה"כ יושמו באיטליה שלוש תכניות בסך כולל של 100 מיליארד יורו (25, 20, 55) שהם כ-5.5% מהתמ"ג. בנוסף, כחלק מחברות באיחוד האירופי ניתנות באיטליה מעטפות תמיכה נוספות.

ביוון הוענקה חופשה בתשלום להורים לילדים קטנים וניתנה תמיכה מוגברת במעמד הביניים, במובטלים ובאוכלוסיות פגיעות.

עד סוף 2020 תושקע ביוון חבילה בסך כולל של 24 מיליארד יורו (14% מהתמ"ג).

אוסטריה העניקה בפעימה הראשונה ערבויות לתעשיות שונות (כולל תעשיות יצוא ותיירות), תמיכה במערכות הבריאות והסיעוד, -תמיכה לעובדים לטווח קצר, פיצוי לעצמאיים, עסקים משפחתיים וזעירים, ופיצוי על אבדן הכנסות הקשורות לקורונה וכן תמיכת חירום ישירה לעסקים שנפגעו באופן קיצוני מהמשבר. בנוסף ניתנו דחייה בתשלומי מס הכנסה אישי ותאגידי לשנת 2020, דחיה של 3 חודשים בתשלומי ביטוח לאומי, דחיית תשלומי מע"מ עד ספטמבר.

בפעימה שניה ניתנו באוסטריה תמיכה חד-פעמית במובטלים ובמשפחות, הקלות מס ספציפיות למגזר החקלאי, ייעור, תרבות ופרסום וכן הפחתת שיעור מס ההכנסה מ-25% ל-20% (לשנת 2021) ורטוראקטיבית ל-2020. בנוסף, נעשתה באוסטריה השקעה בדיוור בר השגה, בריאות, אקלים ודיגיטציה.

יש לציין כי באוסטריה הוצגו מדי שבוע עדכונים לציבור כדי ליצור תחושת ביטחון. החבילה הפיסקלית הוצגה כבר ב-15 במרץ, על סך 38 מיליארד יורו (9.5% מהתמ"ג). ב-16 ביוני החבילה הוגדלה ל-50 מיליארד (13% מהתמ"ג).

בשוויץ יושמה תכנית ראשונה מתחילת המשבר ותכנית נוספת מאוגוסט. בתכנית הראשונה העניקה המדינה 1 מיליארד פרנק לעסקים שנפגעו במיוחד, 580 מיליון פרנק ערבויות להלוואות לעסקים קטנים ובינוניים ולפיצוי על אירועים שבוטלו ו-20 מיליארד פרנק להלוואות גישור לחברות קטנות ובינוניות. בנוסף בשוויץ ניתנו דחיה זמנית של תשלומי ביטוח לאומי לחברות שהושפעו מהמשבר, הרחבת תקופת תשלומי מיסים ללא ריבית. 1.9 מיליארד פרנק ניתנו כתמיכה לענפי התעופה + 400 מיליון פרנק לחברת בקרה אווירית יחד עם עזרה במימון לחברות תחבורה ציבורית ורכבות, טיפול בבעיות נזילות והשבתת אכיפת חובות החל מה-19 במרץ.

בתכנית שניה, החל מאוגוסט, ניתנו בשוויץ קצבת עבודה קצרת מועד, ומורחבת כולל פישוט הקריטריונים, 9 מיליארד פרנק קצבת אבטלה, פיצוי בגין אבדן הכנסות הקשורות למגפה (למשל הורים לילדים בבי"ס), הרחבת הפיצוי לעצמאיים עד אמצע ספטמבר וכן הרחבת מועד קבלת פיצויים לעבודה זמנית (מ-12 ל-18 חודשים). תקופת הפיצוי הוארכה לאמצע מאי, גם לעסקים שנפתחו קודם לכן מחדש.

סה"כ הושקעו בשוויץ 73 מיליארד דולר (10.4% מהתמ"ג)

סיכום תכניות התמיכה:

איטליה	יוון	אוסטריה	שוויץ
3 תכניות בסך כולל של 100 מיליארד יורו (55, 20, 25) (כ-5.5% מהתמ"ג) בנוסף, כחלק מחברות	עד סוף 2020 תושקע חבילה בסך כולל של 24 מיליארד יורו (14% מהתמ"ג)	חבילה ראשונה הוצגה ב-15 במרץ, על סך 38 מיליארד יורו (9.5% מהתמ"ג). ב-16 ביוני החבילה הוגדלה ל-50	תכנית ראשונה מתחילת המשבר ונוספת מאוגוסט. תקופת הפיצוי הוארכה לאמצע מאי, גם לעסקים שנפתחו קודם לכן מחדש.

סה"כ 73 מיליארד דולר (10.4% מהתמ"ג) שינוי ביחס חוב-תוצר	מיליארד (13% מהתמ"ג)		באיחוד האירופי ניתנות מעטפת תמיכה נוספות
---	----------------------	--	--

ד. מדיניות בתחום מערכת הבריאות

ד.1. תמיכה בבתי חולים ומרפאות על מנת שיוכלו להעניק טיפול לחולים "רגילים" בנוסף לחולי הקורונה

באיטליה חוזק הסיוע הקהילתי, ונוספו אחיות לבדיקות, טיפול ביתי וטיפול כרוני בחולים שאינם עם קורונה. בנוסף הורחבו טיפולים מרחוק.

ההחלטות לגבי טיפול במי שאינם חולי קורונה באיטליה הוא באחריות של כל מחוז (האחראים על מערכות הבריאות ועל תהליך היציאה מהסגר). בגדול: אשפוזים רגילים מותרים עד 70% מהתפוסה (לטיפולים דחופים – עד 60 ימי אשפוז). בנוסף נקבעו כניסות נפרדות לחולי קורונה ואחרים ומתקיימות בדיקות לכל מי שחשודים כנדבקים.

רפואה בקהילה באיטליה היא פקטור משמעותי להתמודדות טובה יותר עם המגפה. הבחירה בתקצוב ובריכוז המשאבים היא מחוזית – כך שניתן למצוא הבדלים רבים.

באוסטריה לא זוהתה מדיניות ספציפית, אך חלק מהתכנית הכלכלית כולל סיוע ותמיכה במערכת הבריאות והסיעוד (תשתיות טובות יותר, ציוד ושכר) כחלק ממוכנות למשבר בריאותי שאינו רק משבר הקורונה.

בשווייץ גוייס הצבא לסיוע בבתי חולים (הכרזה על מצב "ייחודי"). בשלב הראשון של המשבר חל בשווייץ איסור על ביצוע תהליכים רפואיים שאינם דחופים.

ד.2. מתן מענה להשלכות הקורונה בתחום בריאות הנפש

באיטליה נפתח קו חם (ע"י משרד הבריאות וההגנה האזרחית) להתערבות ראשונית ע"י אנשי מקצוע לטיפול בתגובות נפשיות למשבר. התערבות בדרגה שניה לתמיכה ארוכת טווח ניתנת על ידי אנשי מקצוע במערכת הבריאות הציבורית והפרטית. בנוסף, רשויות מקומיות ואיגודים מקצועיים הקימו קווי חירום משלהם (למשל של המכון הלאומי לבטיחות בעבודה – עבור עובדי מערכת הבריאות שחוו עומס רגשי בעקבות הטיפול במגפה).

ביוון מונה סגן שר חדש לטיפול בבריאות הנפש, יזמו הקמת קו חם לסובלים מבעיות נפשיות וניתן פרסום נרחב של אמצעי התמיכה בציבור.

באוסטריה לא נקבעה מדיניות קונקרטיה בנושא. ארגונים שונים הציעו מוקדים טלפוניים לסיוע.

בשווייץ הושק קמפיין "מה שלומך?" במגוון שפות, המעודד פניה לקבלת סיוע וכן פלטפורמה אינטרנטית בה יש את כל המידע הדרוש על הקורונה למי שזקוק לסיוע בתחום הנפשי. בקנטון טסין (דוברי איטלקית פורסם "מדריך כיס פסיכולוגי". עוד פורסמו קמפיין 10 צעדים לסיוע נפשי, דף מידע כיצד לשרוד תקופת בידוד/ סגר בבית, מאיגוד הפסיכולוגים השווייצרי ופלטפורמות זמניות למידע נוסף.

ה. מדיניות בתחומי החברה והקהילה

ה.1. תמיכה בקהילה, תפקיד החברה האזרחית והיחס אליה מצד הממשל

באיטליה החברה האזרחית תפסה מקום משמעותי בסיוע, אך בהמשך נעשו שיתופי פעולה עם גורמי שלטון, בעיקר שלטון מקומי (בעיקר הרמה העירונית). במדינה קיימת פעילות ענפה של סיוע אזרחי, כולל גיוס עצמי לחלוקת חבילות סיוע (מזון, תרופות, בגדים) ועזרה פסיכולוגית. כמו כן עמותות וארגונים שונים הובילו סיוע אזרחי במגוון תחומים (אלימות במשפחה, סיוע לאוכלוסיות קצה, מהגרים, חסרי בית ועוד).

ביוון החברה האזרחית פעילה מאוד עוד מימי המשבר הכלכלי. בתקופת הקורונה נעשה שילוב של יוזמות פרטיות, יחד עם מדיניות רווחה נרחבת של הממשלה. בין השאר חוזקה התכנית "עזרה בבית" לסיוע לאוכלוסייה המבוגרת.

גם באוסטריה החברה האזרחית מאוד מגויסת ומשתפת פעולה עם הנחיות הממשלה. בעקבות הקורונה ארגונים הציעו בקהילה סיוע לקבוצות בסיכון ביציאה החוצה לטיול/ חיות מחמד וכן לקניית מזון ותרופות.

בשווייץ רוב ההתארגנויות הן פרטיות – ולא ציבוריות. בקנטון טסין יצאה קריאה של השלטון למי שיש לו רקע רפואי לבוא ולסייע למערך הרפואי.

הצלב האדום בשיתוף אגודת השירות הציבורי השווייצרי פרסמו אפליקציה למי שרוצה לעזור ולסייע. יותר מ-40,000 נרשמו. הסיוע כולל קניות לאנשים בסיכון, שמרטפות. לצד האפליקציה הושקו חם למי שמאותגרים טכנולוגית.

פלטפורמה נוספת לסיוע מידי – חיבור בין מי שזקוק לעזרה לבין מתנדבים פועלת בקנטונים שונים ושירות משלוחים חינם ניתן לאוכלוסיות בסיכון ע"י רשת מרכולים גדולה.

ו. מערך הבדיקות והניטור של המדינות

ו.1. מערך ניטור

באיטליה לאחר תחילת הסרת המגבלות – הוקם מערך ניטור אפידמיולוגי שבועי. כמו כן אחריות הניטור היא על הרופאים שנדרשים לדווח כלפי מעלה.

מבחינת שקיפות, זמינים לציבור: ניטור רציף של מס' בדיקות, מקרים חיוביים, אשפוזים ומוות ע"י המחוזות.

באוסטריה אין תוכנית ניטור, אך יש תכנית להתמודדות עם המגפה. בדיקות נעשות בחינם למגיעים מאזורי סיכון/ חשיפה. עלות 150€ לבדיקה עצמית.

עדכון הציבור נעשה ע"י פרסום בעיתונות ובמדיה. עדכונים ע"י הקנצלר, שר הבריאות ושר הפנים לציבור, מושלי מחוזות במידת הצורך.

בשווייץ מפורסמת תכנית שלושת השלבים והיא מתעדכנת באופן שוטף באתר של משרד הבריאות. וכך גם המידע אודות מצב המגפה. שר הבריאות הופיע באופן שוטף בפני הציבור

וענה לשאלות העיתונאים. בנוסף, קמפיין תקשורתי הושק לציבור וצוות המשימה למאבק בקורונה מפרסם את הערכותיו לציבור באופן יומי.

2.1. שימוש בטכנולוגיות מעקב אחר נדבקים

באיטליה פועלת אפליקציה לשימוש וולונטרי בשם "Immuni" למעקב דיגיטלי אחר מקרים חדשים. האפליקציה כוללת קודים אנונימיים המתחלפים בתדירות במהלך היום והשוואת קודים בין מפגשים של בעלי הטלפונים הניידים למעקב אחר מפגשים עם נשאים. המערכת איננה שומרת מידע אישי. רק מעטים הורידו את האפליקציה (4.6 מיליון) כך שהיעילות שלה מוגבלת.

ביוון לא נעשה שימוש בטכנולוגיות מעקב לאוכלוסייה המקומית, אך כן נעשה מעקב אחר תיירים נכנסים (PLF) – ובדיקות קורונה למגיעים ממדינות בסיכון גבוה.

ועדת מומחים ניתחה את הנתונים והוצגה לציבור מדי יום ע"י המדען הראשי, השר להגנה אזרחית וסגן שר הבריאות (עד סוף מאי). מפורסמות הודעות לעיתונות מדי יום, ומסיבות עיתונאים בשידור חי פעמיים בשבוע.

באוסטריה קיימת מערכת EMS האוספת באופן אוטומטי את כל הנתונים שרשויות המחוז אוספות בנוגע למקרים חדשים. במקביל, קיימת אפליקצית "STOP Corona App" של הצלב האדום שהשימוש בה הוא רשות. חסרים נתונים אודות השימוש באפליקציה.

בשווייץ נעשה שימוש וולונטרי באפליקציה SwissCovid app, הפועלת עם מספר זיהוי רנדומלי שיוצר אינטראקציות עם מכשירים בסביבה. המידע נצבר למשך 14 יום ונמחק אוטומטית. אין שליחה של מידע אישי או מיקום לאכסון. כאשר המגפה תחלוף, או אם יתברר שהאפליקציה אינה יעילה, היא תימחק. 1,270,000 משתמשים פעילים מדי יום. 2,194,686 הורדות סה"כ.

שוייץ	אוסטריה	יוון	איטליה	
40,250 בשבוע	12,000 (קיבולת של 15,000)	13,000-17,000 ביום (אוגוסט)	נע בין 27,000-60,000 בממוצע ל-44 100,000 (אוגוסט) תושבים	מספר בדיקות ליום
24 שעות מקסימום (בסופי שבוע עד יום שני)	4 ימים בד"כ	1-3 ימים	3-4 ימים. יש גם בדיקות מהירות במחוזות שונים – תוך מספר שעות	זמן לקבלת תוצאות

2. השפעת המדיניות על מערכת הבריאות

באיטליה, באופן כללי מערכת הבריאות האיטלקית נחשבת טובה מאוד. על פי דו"ח של האיחוד האירופי באיטליה אחוז תמותה נמוך ביותר מסיבות צפויות הניתנות לטיפול, תוחלת חיים השנייה באירופה, נגישות גבוהה לטיפול ומס' רופאים ל-1000 נפש גבוה מהממוצע.

עם זאת, באיטליה אוכלוסייה מבוגרת יחסית מהווה גורם סיכון וקיימים הבדלים רבים בין האזורים בשירותי הבריאות בקהילה. בנוסף, מאז 2000 חלה ירידה של 30% במספר המיטות

ל-1000 איש (3.2 לעומת 5 ממוצע אירופי) ותקציב הבריאות קוצץ מאז 2008 (6.5% מהתמ"ג).

בעקבות הקורונה: הגדילו משמעותית את מספר המיטות לטיפול נמרץ (מ-5,579 ל-9,284 גידול של 74%), והכפילו פי 4 את מיטות האשפוז במחלקות קורונה. יש לציין כי קיימים הבדלים גדולים בין המחוזות בפריסת המעבדות לבדיקות קורונה ובכמות שלהן.

יוון פיגרה מאחור בתחילת המשבר עם מספר מיטות טיפול נמרץ לנפש (6 ל-100,000 נפש). היו 600 סה"כ, במאי הגיעו ל-1,050 והיעד הוא 1,250 מיטות.

באוסטריה, מיטות טיפול נמרץ לא היו מעולם בתפוסה של יותר מ-26%. 95% זמינות (720), 5% בשימוש (36). 0.00008 מיטות טיפול נמרץ לנפש.

מבחינת בדיקות, באוסטריה 40 מעבדות קורונה. עד היום נעשו למעלה מ-1,288,000 בדיקות

בשווייץ, **בדרך כלל** אחוז מיטות טיפול נמרץ וציוד פנויים – 25%. **בשיא הגל** היו 2% פנויות.

11 מיטות טיפול נמרץ ל-100,000 נפש, 14 בעת הקורונה. (חסר מידע לגבי מספר מעבדות לבדיקות קורונה).

ח. אמון הציבור

מתוך סקרי דעת קהל רבים שנערכו, נראה שהממשלה באיטליה צברה אמון רב במהלך חודשי המגפה, מתוך הערכה לתגובה למצב החירום. האמון ירד במעט בחודשים יוני ויולי (מ-60% ל-56%). יש לציין כי ניכרת שונות ברמת האמון בין מושלי המחוזות השונים. ההבדלים ניכרים גם בין מחוזות שנפגעו ברמה קשה, בהתאם לאופן התפקוד של הממשל המקומי, ורמת המוכנות של מערכות הבריאות במחוז.

יוון, באופן כללי, ידועה בחוסר האמון שלה ברשויות, מסיבות היסטוריות ופוליטיות. עם זאת בשלושת החודשים הראשונים למשבר נצפתה עליה באמון, והייתה תחושה כללית שהמדינה פעלה מהר וביעילות.

באוסטריה לא נעשו סקרים רשמיים בנושא זה. עם זאת מסקירת הרשתות החברתיות ואמצעי התקשורת, נראה שעד יולי הייתה מידה גבוהה של אמון ברשויות, אך מיולי רמת האמון יורדת.

בשווייץ, על פי סקר מסוף אפריל, 65% מהאוכלוסייה הביעו רמת אמון גבוהה בממשלה, ואחוז דומה של אנשים הביעו אמון ביכולת של גורמי הבריאות להתמודד עם המשבר. מעניינת החלוקה בנושא זה בין המחוזות דוברי הגרמנית (בהם נרשמה תקווה להקלה מהירה של ההגבלות) לעומת מחוזות דוברי איטלקית שנפגעו באופן חמור יותר (ועל כן פחות ציפו להקלות).

סיכום

מההשוואה שלמעלה ניתן להצביע על הנקודות המרכזיות הבאות בכל המדינות:

ניהול המאבק במגיפה נעשה בעזרה או הובלה מקצועית. הדבר בייחוד בולט באיטליה שבה הניהול הופקד בידי הדרג המקצועי.

קבלת ההחלטות והאכיפה נעשו בשילוב בין הממשל המרכזי למקומי, יותר בידי הממשל המקומי (למעט יוון). עם זאת יש לציין שלמדינות אלה יש רובד שלטוני תת-מדינתי מעל לרשות המקומית. האכיפה במוסדות ניתנה בידי מנהליהם.

בכל המדינות הופעלה מדיניות רב-שלבית וברורה על פיה נפתחו סקטורים שונים לאחר הסגר:

- א. תחבורה ציבורית (עירונית תחילה, שנותרה פעילה כל העת) ועסקים
 - ב. מסחר, פארקים וספורט (ללא קהל)
 - ג. מערכות החינוך (הגיל הרך ובתי הספר היסודיים קודמים לתיכונים ולהשכלה הגבוהה, כאשר בחלקן הופעל סיוע מיוחד בגיל הרך לעובדים חיוניים)
- פתיחת הגבולות והטיסות חזרו הדרגתית ע"פ התחלואה במדינות השונות

כל המדינות סיפקו תמיכה כלכלית המשלבת רשת ביטחון עם שמירה על מקומות עבודה תוך סיוע לעצמאים ועסקים שנפגעו

יש התייחסות לבריאות הנפש בתכניות של איטליה, יוון ושווייץ

בכל המדינות החברה האזרחית פעילה ביותר

בכל המדינות ניתן דגש רק לשקיפות המידע והעברתו לציבור באופן אמין, ישיר וברור

בכל המדינות רמת האמון עלתה בזכות ההתמודדות עם הקורונה